
ANNA MURIÀ, PUBLICISTA I IDEÒLOGA (1936-1939)*

ANNA MURIÀ, PUBLICIST AND IDEOLOGIST (1936-1939)

MIA GÜELL DEVESA
Universitat de Vic
mia.guell@uvic.cat

Resum: L'objectiu d'aquest article és seguir la trajectòria com a publicista d'Anna Murià compresa entre 1936, any en què s'incorporà al *Diari de Barcelona*, i el 1939, data en què va emprendre el camí de l'exili cap a França. Volem constatar l'existència d'una producció ideològica i política important durant aquests anys en els principals mitjans de l'època. L'estudi d'aquest període, el més desconegut de l'autora, aporta noves dades i resulta interessant atès el canvi significatiu que l'esclat de la guerra i el posterior exili propicià en la vida de Murià, perceptible tant des del punt de vista ideològic com personal, fet que repercutí clarament en la seva obra.

Paraules clau: Anna Murià, literatura catalana contemporània, periodisme, ideologia, 1936-1939

Abstract: The objective of this article is to follow Anna Murià's publicist trajectory in the period between 1936, the year in which she joins *Diari de Barcelona* and in 1939, when she started the path of exile towards France. We want to confirm the existence of an important ideological and political production during these years in the main media of that time. The study of this period, the most unknown of the author, provides new data and is interesting given the significant change that the outbreak of war and the subsequent exile caused in the life of the author, noticeable both from the ideological and personal point of view, which clearly affected her work.

Keywords: Anna Murià, contemporary Catalan literature, journalism, ideology 1936-1939

(*) Aquest estudi forma part dels treballs del grup de recerca «Textos literaris contemporanis» de la Universitat de Vic (2009 SGR 736).

Anna Murià s'estrenà com a articulista el 1925, amb vint-i-un anys, a *La Dona Catalana*. Es tractava d'un setmanari en català, més aviat conservador, que tractava sobre tot allò que feia referència a la dona i el seu entorn per ajudar-la a esdevenir una fèmina ideal i una mestressa de casa modèlica. Aquest fou el punt de partida d'una dilatada col·laboració a publicacions de l'època com *El Borinot* (1927), *La Publicitat* (1927-1931), *Diario Oficial de la Exposición Internacional de Barcelona* (1929-1930), *La Nau* (1930), *La Rambla* (1931), el butlletí *Portantveu del Club Femení i d'Esports de Barcelona* (1931), *L'Opinió* (1931-1933), *Companya* (1937), *Meridià* (1938), *Revista de Catalunya* (1938) i *Catalans!* (1939), etc. en què conreà pràcticament tots els gèneres (des de poesia i narracions breus fins a tractats de jardineria per a la llar).¹ A partir de la incorporació al *Diari de Barcelona* es dedicà a escriure sobre els temes que més li interessaven.

El nostre treball segueix la trajectòria periodística d'Anna Murià en el període inclòs entre 1936, any de la seva incorporació al *Diari de Barcelona* com a col·laboradora de «Lletres», secció dedicada majoritàriament a la crítica literària sobre les novetats, i el 1939, data en què es va haver d'exiliar per començar una nova vida. Constatarem l'existència d'una producció ideològica i política important i en progressió a partir de les col·laboracions al *Diari de Barcelona* i al *Diari de Catalunya*. Considerem que l'estudi d'aquesta etapa és necessari, atès el canvi significatiu que l'esclat de la guerra i el posterior exili propicià en la vida de l'autora, perceptible tant des del punt de vista ideològic com personal, fet que repercutí clarament en la seva obra. Presentem Anna Murià des d'una perspectiva temporal (la de joventut) i temàtica menys conegudes, això és centrant-nos més en el vessant publicista i ideològic i no tant en el de narradora i de gènere, a bastament tractat per Jaume Aulet, Montserrat Bacardí, Joaquim Espinós, Neus Real, i Llorenç Soldevila, entre d'altres.

La metodologia d'aquest treball es basa en el buidatge dels articles signats per Anna Murià o per les inicials A. M. que apareixien al *Diari de Barcelona* i al *Diari de Catalunya*.² Vam poder comprovar que a l'Arxiu Comarcal del Vallès Occidental de

1. Anna Murià arribà a escriure a *La Dona Catalana* (1925-1930) tres articles setmanals sobre temes molt diversos, alguns dels quals desconeixia totalment, amb la qual cosa havia d'il·lustrar-se com fos per a poder-ne parlar després. És en aquesta revista on va començar a publicar alguns textos propis, contes sobretot. Per a les referències bibliogràfiques dels articles i els contes, vegeu l'apèndix de la tesi doctoral de Neus Real, «Dones i literatura en els anys trenta: la narrativa de les escriptores catalanes fins a la guerra civil», en què consta tot el material obtingut a través del buidatge de premsa. Hem d'agrair a Neus Real la col·laboració desinteressada a l'hora de facilitar-nos tota la informació sobre el buidatge de publicacions de l'època com *La Dona Catalana* a les quals fem referència. Cal dir que són dades que formen part de la investigació per a l'elaboració de la primera part de la seva tesi doctoral i que posteriorment es publicà com a *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*. Ha estat un llibre de referència a l'hora de contextualitzar el treball.

2. Ambdues publicacions es troben a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Ca l'Ardiaca.

Terrassa, on hi ha el fons Murià/Bartra, la informació sobre l'etapa anterior a l'exili i especialment sobre el tema que ens ocupa era més aviat escassa, però de summa importància per als períodes posteriors. Les cartes entre l'autora i el fill que citem més endavant romanen en aquest arxiu.

1. LES BECEROLES

Una de les etapes més desconegudes de la biografia d'Anna Murià és la dels seus inicis, segurament propiciada per ella mateixa, que va renegar de la producció de bona part d'aquest període, tal com evidencia en la prolixa entrevista de Quirze Grifell (1992) que publicà amb el títol *Anna Murià. Àlbum de records*. Malgrat aquest obscurantisme, hi ha una faceta, la de periodista i ideòloga, que caldria destacar per la seva importància tant en la història del país com per a aclarir moltes de les posicions que l'autora defensaria posteriorment al llarg de la seva vida.

Des de menuda es va sentir atreta pel món de les lletres. Escriure es va convertir al llarg de la seva vida en una necessitat; era segons Grifell (1992: 7) «una escriptora de raça». Aquesta passió es devia sobretot a la influència del seu pare, Magí Murià, conegut director de cinema i periodista de la primera meitat del segle xx. De petita, i en un entorn molt favorable, començà ja a desplegar dots literaris: a deu anys va escriure el primer text i, quan en tenia dotze o tretze, va enviar un conte a *En Patufet*. No va veure, però, publicat el primer escrit fins al 16 d'octubre de 1925 a la revista *La Dona Catalana*. Durant el període de preguerra, Anna Murià era una referència reconeguda en els cercles intel·lectuals del país. Formava part d'un grup de dones (Carme Monturiol, Aurora Bertrana, Mercè Rodoreda, Maria Teresa Vernet, Elvira Augusta Lewi i Rosa Maria Arquimbau) que, malgrat la idiosincràsia de cadascuna, compartien una consciència política, nacionalista i feminista. Eren l'exponent de la dona moderna i dotaven de contemporaneïtat bona part dels personatges femenins dels seus relats.

A *Joana Mas* (1933), la seva primera novel·la, Murià projectava ja aquesta mirada de modernitat sobre la protagonista i la seva sexualitat. Cèsar August Jordana (1934: 8) apuntava a la ressenya apareguda a *L'Opinió* que darrere el tarannà del personatge principal de *Joana Mas* hi havia clarament «l'Anna Murià, moralrevolucionària, principalment en les converses de Lola Prats, una noia que s'explica amb prou desimboltura sobre la seva situació particular; la del món en general, la moral feta a mida, i altres coses igualment interessants i instructives». L'any 1938 va publicar *La peixera*, una novel·la en què, com assenyalava Neus Real al pròleg (2005: 24), persistien la voluntat

educativa i els motius ideològics de la primera i que representava «la baula que enllaça les dues grans etapes de producció d'Anna Murià, és a dir la preguerra i els anys de conflicte armat, d'una banda, i la postguerra i el postfranquisme, de l'altra».

Nascuda en el si d'una família petitburgesa, l'autora topà de bon principi amb el seu pare en el tema polític. Magí Murià era més aviat apolític i, si en el terreny artístic havia tingut un fort ascendent sobre la seva filla, en el dels ideals no es van entendre mai, com evidencia Montserrat Bacardí (2004) a la biografia de l'autora. La consciència política sorgí per iniciativa pròpia. La inquietud independentista de la jove Anna Murià es desvetllà llegint la *Història de Catalunya* d'Antoni Aulèstia, en ingressar a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona l'any 1917. No va ser, però, fins a l'any 1930 que decidí passar a l'acció, la qual cosa implicà, a partir d'aquell moment, una producció molt més activa en el camp dels mitjans de comunicació que en el de la narració.

El debut en l'activisme polític tingué lloc en la recollida de signatures per a reclamar l'indult per als presos del Garraf com a membre del Comitè Femení Pro-Amnistia (1930). Era l'any que deixà *La Dona Catalana* i començà a col·laborar al periòdic *La Nau*.³ Antoni Rovira i Virgili, escriptor i polític per qui sentia una gran admiració, n'era el director. Va ser en aquesta publicació, sobretot, en què Anna Murià es va començar a perfilar com una autora preocupada per la dona i les seves necessitats, però en un context molt diferent del de *La Dona Catalana*, amb una projecció més moderna, més del seu temps, i amb un enfocament més social i cultural. Fou en aquest diari, també, i gràcies a l'ajut del cap de redacció, Enric Palau, on va aprendre a escriure correctament el català (Bacardí 2004: 28). Rovira i Virgili era un home molt sensibilitzat en aquest sentit. Era conscient del gran poder de divulgació de la premsa, i per això demanava el màxim rigor lingüístic. Després de la proclamació de la República, l'any 1931, Rovira i Virgili, que pertanyia a Acció Catalana, li proposà de fer-se càrrec de la secció femenina d'Acció Catalana Republicana, partit resultant de la fusió d'Acció Catalana i Acció Republicana (formació aquesta darrera en què havia militat juntament amb el seu germà Josep Maria). Un any més tard ella mateixa, i ja com a secretària del partit, defensà la supressió d'aquesta secció i es dedicà a fer campanya a favor de l'estatut a partir d'una sèrie de conferències. Però el catalanis-

3. El 1930 començà a col·laborar al periòdic *La Nau*, a la secció «La llar i la societat». A partir del 31 de juliol de 1931 va deixar d'escriure sobre aspectes referents a la dona i el seu entorn i es començà a centrar en articles més ideològics i polítics. La rúbrica d'aquests escrits deia clarament Anna Murià, contràriament a la majoria dels escrits sobre temes varis que signava amb pseudònims.

me que defensava Acció Republicana Catalana era poc combatiu, la qual cosa en va precipitar l'ingrés a les Joventuts d'Esquerra d'Estat Català (Esquerra Republicana).

Més endavant, l'any 1936, Estat Català va esdevenir un partit independent i Anna Murià, juntament amb molts integrants de diferents partits de caire nacionalista, s'hi adherí i es convertí en una transmissora importantíssima de les bases ideològiques principals, a través de les pàgines de l'òrgan d'expressió del partit, el *Diari de Barcelona* (1936-1937), primer, i del *Diari de Catalunya* (1937-1939), després. El 20 de juliol de 1936 Estat Català va requisar un *Diario de Barcelona* en decadència, escrit en castellà i de caire conservador. L'endemà mateix va sortir el diari amb el nom catalanitzat juntament amb el d'Estat Català, i el 22 de juliol va aparèixer el primer número només amb el títol d'Estat Català. La Generalitat, però, gens d'acord amb la capçalera, els va fer rectificar i al final va aparèixer amb el doble títol de *Diari de Barcelona-Estat Català*, i es convertí en l'òrgan d'expressió del partit fins al 22 de juliol de 1937.

Murià remarcava que el Brusi (*Diari de Barcelona*) tenia la seu al carrer Llibreteria, en una casa molt vella, amb la impremta igualment decrepita a la planta baixa i la redacció i l'administració al pis de dalt, en una sala amb una gran taula al mig on treballava tot el personal (Grifell 1992: 28). L'escriptora i militant s'hi incorporà com a redactora des dels inicis, juntament amb Joan Cornudella, Marcel·lí Perelló, Alfons Maseres, Manuel Cruells, Cèsar-August Jordana i Pere Calders, entre d'altres. Hi va signar 72 articles, tots escrits a mà, bé amb el nom complet, bé amb les inicials A. M., la major part dels quals de temàtica cultural. S'encarregà de «Lletres», secció dedicada majoritàriament a la crítica literària sobre les novetats, però també sobre temes polítics i socials, entrevistant les principals personalitats polítiques i intel·lectuals del moment.⁴

4. Els primers articles d'Anna Murià al Brusi tractaven de política. Uns escrits que serviren de precedent i model de molts d'altres que va seguir en aquesta mateixa publicació i al *Diari de Catalunya*, en què la ploma de l'autora va difondre la ideologia d'Estat Català. «El nou horitzó polític» era el títol d'una sèrie de quatre articles que formaven part de la secció «Reportatge d'actualitat», publicats entre el 28 d'agost i el 2 de setembre de 1936. Hi enquestava diferents personalitats destacades de la política i el pensament d'esquerreres sobre temes tan fonamentals en aquells moments inicials de la revolució com el de la qüestió social, la nacional i sobre els partits i el règim que hi hauria d'haver a Catalunya. Els entrevistats eren: Nicolau d'Olwer, d'Acció Catalana Republicana; Vicenç Bernades, Jaume Aguader i Jaume Miravittles, d'Esquerra Republicana; Josep Maria Batista i Roca, representant de Palestra, associació nacional patriòtica de caire esportiu; Joan Comorera, del Partit Socialista Unificat de Catalunya; Andreu Nin, del Partit Obrer d'Unificació Marxista; Emili Granier-Barrera, de la Unió Socialista de Catalunya; Josep Maria Xammar, d'Estat Català; Pere Aznar, de la Unió General de Treballadors; Josep Torrents, de la Unió de Rabassaires i del PSUC; Joan García Oliver, de la Confederació Nacional del Treball, i Aureli Fernández, de la Federació Anarquista Ibèrica. Temps després, concretament l'any 1992, recordava sobretot una d'aquestes figures, la de García Oliver: «Vaig fer-hi [al *Diari de Barcelona*] tota una sèrie d'entrevistes a personalitats de totes les organitzacions i de tots els partits. No recordo els noms, ja, però foren les personalitats més sobresortints. Em va quedar una mica gravat, això era als primers temps de la guerra, quan

Després d'una sèrie de conflictes amb els treballadors de la impremta, que la mateixa autora va descriure anys després com una «situació insuperable» (Grifell 1992: 30), el partit optà per anar-se'n i convertir el *Diario del Comercio*, una publicació modesta, en *Diari de Catalunya*. Era al carrer dels Àngels, on hi ha l'actual Casa de la Caritat, amb una impremta més petita que la del *Diari de Barcelona*. La redacció no es trobava al mateix lloc, sinó en un pis de l'Eixample. El 15 d'agost de 1937 va sortir el primer número, tot i que, com Murià explicava en el primer aniversari («Aniversari», *Diari de Catalunya*, 303, p. 3):

El naixement del *Diari de Catalunya* fou accidentat com pocs. Després d'una primera temptativa —un número que només fou repartit als amics— passaren uns quants dies abans no pogué veure la llum pública. Un part una mica llarg, perquè les circumstàncies no l'afavorien.

Ja a primera plana l'autora constata la intenció de reprendre la tasca iniciada al Brusi, treballant «sota la mateixa bandera que ens aixoplugava en unes pàgines velles que Estat Català rejoiní» («Salutació», *Diari de Catalunya* 1, p. 2). Continuà amb la mateixa secció literària, però els escrits sobre les obres de la revolució, primer, i els de divulgació ideològica del partit, després, van guanyar presència, defensant tothora amb fervor la voluntat d'independència i la lluita contra el feixisme i el totalitarisme.

La voluntat de fer una societat catalana millor a través de la militància mediàtica i política, i des d'una perspectiva de dona, serà l'eix central al voltant del qual giraran els seus escrits i, per extensió, aquest tram vital de l'autora. Hi difondrà les seves idees sobre la revolució i la guerra, sobre la religió, l'educació, la sanitat, i tot allò que formava part de la vida diària en un context de convulsió social i política.

2. ORADORA

Tot i que fou sobretot mitjançant la paraula escrita que l'autora divulgà la seva ideologia i la seva manera d'entendre i veure el món, cal tenir present la gran quantitat d'intervencions públiques a conferències i mítings en què participà entre el 1931 i el 1939. S'estrenà com a oradora quan formava part de la Comissió de Cultura del Club Femení i d'Esports de Barcelona (1931): hi feu tres conferències, una de les

encara els de la FAI i la CNT dominaven, eren els amos, que vaig haver d'anar a fer una entrevista a en García Oliver, un dels capítosts més destacats de la CNT i de la FAI». I comentava que «potser la recordo perquè, és clar, a tots ens impressionava una mica, era aleshores, els primers temps que la FAI realment imposava terror, tenien les patrulles de control que anaven a agafar la gent, se'ls enduien cap a l'Arrabassada i... anaven a fer un passeig i ja no tornaven. I tothom estava una mica terroritzat» (Grifell 1992: 33).

quals dedicada a la divulgació de l'estatut. Només en la campanya de les eleccions del 1933 dissertà en catorze ocasions (Bacardí 2004: 35). Malgrat que temps després va confessar que no era bona oradora i que hi patia molt (Grifell 1992: 21), era habitual veure el seu nom al costat del de Maria Teresa Gibert, d'Esquerra Republicana, i Maria Dolors Bargalló, també d'Esquerra, en els cartells de mítings de dones a favor de la campanya de l'Estatut de Núria (1932) o en els de les eleccions (1933). Més endavant, ja com a membre del Comitè Central d'Estat Català, en va fer molts més, des de la tarima o a través de les ones radiofòniques.

La ràdio en aquells temps tenia un paper sobresortint en el camp de la política. Francesc Espinet, en un estudi sobre la seva recepció durant la República i la guerra, confirma que generalment «la ràdio fa d'altaveu de la política durant l'època republicana i aconsegueix que aquesta “veu alta” sigui realment sentida i escoltada, cosa que no significa, necessàriament, seguida» (Espinet 1994: 10). Anna Murià relatà, mitjançant els personatges de l'obra *Aquest serà el principi*, com la nit del 6 d'octubre de 1934 «la ràdio fa ressonar per tota la ciutat les paraules vibrants d'incitació a la lluita; els barcelonins vetllen ran dels aparells» (Murià 1986: 35). Ella mateixa es trobava en un local de les Joventuts d'Esquerra Republicana-Estat Català esperant ordres i pendent de les notícies emeses a través de l'aparell radiofònic. Aquella nit tothom hi va poder escoltar el discurs del president Lluís Companys i com, unes hores més tard, es rendia. El mateix va passar amb els fets de juliol de 1936. La ràdio va arribar a tenir un paper tan decisiu que es va convertir en un dels màxims objectius de control dels insurrectes. El fet que no aconseguissin ocupar les emissores s'apunta com una de les causes del fracàs de la revolta. Conscients de la importància del mitjà, una de les primeres accions dels revolucionaris fou la creació d'una emissora, la de la Confederació Nacional del Treball - Federació Anarquista Ibèrica (CNT-FAI). La seva funció en aquell període era sobretot informativa, i com assevera Espinet: «Durant la guerra, la ràdio fou un element essencial, no només en el terreny militar, sinó assenyaladament en el d'enquadrament de la societat civil» (Espinet 1994: 30).

La Institució de les Lletres Catalanes, l'organització cultural més activa durant la guerra, va fer ús, també, de les ones radiofòniques per a reactivar i projectar la cultura catalana. L'Agrupació d'Escriptors Catalans va fundar-la l'any 1937, amb Josep Pous i Pagès com a president, Carles Riba com a vicepresident i Francesc Trabal com a secretari.⁵ Una de les iniciatives més interessants, a banda d'editar llibres i tornar a posar en funcionament la *Revista de Catalunya*, van ser les emissions radiofòniques

5. Per a una informació més àmplia sobre la creació de la ILC, vegeu *Escriptors catalans i compromís antifeixista* de Maria Campillo.

«La vida literària a Catalunya», que s’anunciava al *Diari de Catalunya* (312, p. 2) d’aquesta manera:

Avui a l’hora de costum —les nou del vespre— serà radiat el número 33 d’aquesta gaseta setmanal, nova modalitat de periòdic literari, que la Institució de les Lletres Catalanes, d’acord i amb la col·laboració de la Direcció General de Radiodifusió, edita pels micròfons de la Generalitat de Catalunya.

Tenim constància que Anna Murià hi llegí un conte autobiogràfic, «Marta la roja», de temàtica clarament revolucionària, perquè apareix reproduït l’endemà al diari a la secció «Lletres» de la mà de Manuel Cruells («Un conte d’Anna Murià». *Diari de Barcelona*, 7, p. 2). Més endavant, pel gener de 1938, hi tornà a intervenir.

3. PUBLICISTA

Tot i que havia col·laborat en diverses publicacions des del 1925, fou al *Diari de Barcelona* i al *Diari de Catalunya* on va escriure majoritàriament sobre els dos temes que més li abellien: la cultura i la política. «Lletres» és la secció des de la qual Murià desplega una de les seves grans passions, la literatura, amb comentaris sobre les novetats literàries, les traduccions, les obres guardonades amb premis, referències a revistes i a tot allò que, en definitiva, girava a l’entorn de la cultura catalana. La secció ens brinda una visió general i molt completa del panorama literari i intel·lectual del moment. Inicialment, quan parlava de política signava amb les inicials. Quan es dedicava al món literari i cultural, ho feia amb el nom sencer. Se sentia més segura en un camp que en l’altre. La llengua, en aquests escrits, era més literària i menys combativa que en els que només feia referència a la ideologia. Malgrat tot, i en consonància amb el tarannà de l’autora, «Lletres» no deixà de banda el vessant polític, i en alguns casos no s’ho pensà dues vegades a l’hora de fer propaganda directa. Trobem moltes dissertacions sobre la literatura social, atès que en un context tan específic la missió dels intel·lectuals i de les lletres en general era la de reflectir la realitat, i la realitat era que el país en aquell període havia entrat en una nova fase, la de l’acció.

De seccions sobre política, n’hi hagué de diverses i que anaren canviant segons l’etapa del diari i el moment històric («Reportatge d’actualitat», «Les obres de la revolució», «Mirant al futur», etc.). Els textos de contingut polític seguien normalment un mateix patró: transcrivia o exposava la idea i n’argumentava els punts més importants amb un to didàctic, allisonador, posant exemples molt pròxims al lector, els adaptava a la seva realitat perquè s’hi pogués *identificar*. El 12 de novembre de 1937 («Drets

polítics només als treballadors. El programa d'Estat Català IV», *Diari de Catalunya*, 75, p. 4), per exemple, destacava que «Estat Català no reconeix altra executòria que la de treballador. Per tant, propugna que únicament gaudeixin de drets polítics els autènticament treballadors. Estat Català condemna totes les formes parasitàries de subsistència, al marge del treball». L'opció d'Estat Català, davant la possibilitat del retorn d'una burgesia àvida de recuperar els seus béns i, de retop, els seus drets (la revolució anava directa al fracàs i l'autora preveia que la cosa encara empitjoraria), va ser la d'instaurar una clàusula que reclamava drets polítics només per als treballadors. D'aquesta manera, qui no treballés no tindria cap mena d'influència sobre els altres ni amb la «intervenció ni amb el vot». Aquesta disposició estava íntimament relacionada amb la següent, que explicitava: «Jornada de treball: produir més i millor. Estat Català nega el dret de vaga en les circumstàncies especials de reconstrucció nacional» («Treballar més i millor. El programa d'Estat Català V», *Diari de Catalunya*, 79, p. 4). Més que un punt del programa es tractava de la constatació d'un error que s'havia anat repetint al llarg dels mesos de revolució: l'equiparació de la revolució al que Murià anomenava «xauxa». La ignorància, la manca de talent, el desconeixement de la realitat, l'escassa educació revolucionària i, en alguns casos, la «mala voluntat» havien fet creure a una gran part dels treballadors que la transformació social consistia a viure com «burgesos: treballar poc, menjar molt i viure bé». Davant d'aquesta realitat, l'autora apel·lava al seny i proclamava que durant el període de reconstrucció de la societat el que calia era «treballar més i millor». Així, qui demanava la vaga en uns moments en què el treball era indispensable perquè l'economia aixequés el cap, se'l considerava un «traïdor de la causa popular». Calia que el Govern i els sindicats, sobretot, vetlessin per la vida laboral i econòmica del país, parant atenció als afiliats que «desacreditin el règim obrer». El poble català, com a precursor del sindicalisme a la Península, tenia esperit sindicalista i «Estat Català propugna per la sindicació obligatòria de tots els productors en una sindical única i autòctona» («Sindicació obligatòria. El programa d'Estat Català VI», *Diari de Catalunya*, 83, p.4). Amb l'existència d'un sindicat únic s'evitarien la majoria dels problemes, ja que no hi hauria un enfrontament amb d'altres pel poder, com era el cas de la UGT i la CNT. I, evidentment, aquesta sindical havia de ser catalana, ja fos per transformació o per nova creació, però autòctona.

Murià escrivia sempre des de la intel·ligència i la lògica, i en els articles del *Diari de Catalunya* intentà allunyar-se cada vegada més de les actuacions i afirmacions eufòriques i impulsives dels textos del principi de la revolució que la distanciaven del seu objectiu. Aquest procediment, que tant de benefici li aportà en el món del periodisme, serà un dels factors, segons Sam Abrams, que faran que la literatura de

preguerra de Murià sigui poc natural, programàtica: amb una tendència que va de l'abstracció cap a les particularitats.⁶

Però no sempre havia estat així. El 1931 era l'encarregada de la Secció Cultural del Club Femení d'Esports de Barcelona, juntament amb Maria Teresa Vernet, novel·lista, poeta i traductora, molt vinculada al món intel·lectual de l'època i amiga personal de l'autora. Des de la secció organitzaven conferències, cursos i actes culturals de tot tipus associats a la dona i l'esport. Ambdues van donar una forta embranzida cultural al Femení i, en contrapartida, el Club esdevingué la plataforma a través de la qual podien materialitzar les inquietuds socials i polítiques i alhora projectar-se artísticament i personal. És interessant l'afirmació de Neus Real (1998: 66) parlant sobre les prioritats de Murià en aquella època:

La importància de l'activitat intel·lectual, doncs, sobresurt de qualsevol altra en l'actuació de Murià malgrat la seva concepció integral de la cultura. [...]. Totes les tasques que hi va desenvolupar seguien aquesta direcció literariocultural (encara que fossin complementades amb l'obligada referència a l'esport, que justificava l'existència de l'entitat).

Interessant, apuntàvem, perquè hem pogut comprovar que més endavant, en un context molt específic, de revolució i guerra, els interessos de l'autora es van invertir: les inquietuds socials i polítiques prevalien per sobre de les culturals, conscient de les prioritats que reclamava cada moment i gènere.

Durant la col·laboració al *Diari de Barcelona* i al *Diari de Catalunya* s'identificava sobretot amb el seu nom o amb les inicials i utilitzava pocs pseudònims, la majoria a la secció «Lletres»: Bornell, Gnom, Gil, M.⁷ Montserrat Corretger, en una nota a peu de pàgina del llibre sobre Alfons Maseras, transcrivía: «Anna Murià actualment

6. Segons Abrams: «Les seves obres de joventut van fracassar, a nivell literari, perquè la pròpia autora feia, sense saber-ho, un tipus de literatura que estava a les antípodes del seu talent natural. En lloc d'utilitzar la realitat quotidiana com a suport, com a punt de partida per després anar cap a l'esfera de les idees, cap al món de les abstraccions (que és el seu sistema normal), l'autora partia d'una idea o d'un concepte i després triava situacions de la vida real per a il·lustrar o encarnar aquesta idea o aquest concepte. En seguir aquest mètode de treball, de l'abstracció a les particularitats, el talent d'Anna Murià quedava subvertit i les obres que va escriure en aquesta època són massa programàtiques i tenen poca naturalitat» (Abrams 1994: 4).

7. Els pseudònims seran presents, sense tanta vigència com en aquesta època, al llarg de tota la seva trajectòria artística, sobretot en les col·laboracions a la premsa. Durant els cinc anys de publicacions a la revista *La Dona Catalana* va signar només tres vegades amb el nom complet i utilitzà en canvi multitud d'àlies: Rosa Català, Roser, R.C., Hortènsia Florit, Marta Romaní, Marta, A. M., A. M. R., Anna Maria, Anna-Maria, Doctor Òscar, Roser Català. Bacardí (2004) precisava que aquest últim, amb clares connotacions catalanistes, era l'escollit per a les feines que li abellien; per a les altres, que feia per obligació o per encàrrec, signava amb un dels citats anteriorment. Val a dir que el va utilitzar per a signar l'escrit amb què la van admetre com a col·laboradora de la revista i sense que el seu pare en conegués la identitat real (Bacardí 2004: 25).

no pot identificar els diversos pseudònims utilitzats al *Diari de Catalunya* perquè no els recorda» (Corretger 1995: 238). Els àlies eren una estratègia més que una màscara. No amagava la identitat perquè el contingut de l'article no l'atreia, com en algunes de les col·laboracions que feia per obligació o per encàrrec en períodes anteriors, sinó que en creà una altra per poder afegir una ploma més a la plantilla, una altra versió. En temps de guerra es disposava de poc personal, qualsevol tàctica era bona si beneficiava la publicació.

En els últims temps, pràcticament redactà ella sola el diari, alguns dies només d'una plana, per la manca de paper i perquè la majoria dels homes estaven mobilitzats per la guerra. La censura es convertí en un obstacle constant: cansada de trobar sempre barrat el mot *separatista* se n'inventà un altre, *independentista*, que ha perdurat fins als nostres dies. L'ardit, però, tingué poca vigència; elsensors no van trigar gaire a prohibir-lo també. En els últims mesos del *Diari de Catalunya*, just abans de la caiguda de la República, es convertí en la primera i única dona directora d'un diari en català.⁸ El darrer número del *Diari de Catalunya* va aparèixer el 21 de gener de 1939, dos dies abans d'emprendre el viatge a un exili que li canviaria la vida i algunes de les conviccions per les quals havia lluitat tan aferrissadament tots aquells anys amb la ploma.

És important destacar com el pas del temps, l'exili i el fet de viure tants anys a Mèxic li van conferir una perspectiva diferent sobre el nacionalisme. A la segona meitat dels anys trenta, Anna Murià defensava a través dels seus articles el separatisme d'Espanya, tingués el règim que tingués, sense deixar-se entabanar per l'internacionalisme i la fraternitat universal, que a parer seu tendia a ofegar la personalitat del poble, el senyal d'identitat del qual era la llengua. Donava suport a la campanya propagandística en defensa del català que Francesc Adell, des de les pàgines del diari *Llibertat*, havia endegat (Piqué i Padró 1998: 226) i en parafrasejava el títol d'un dels articles del periodista republicà en un escrit: «Ha de ser la llei de la nostra vida aquella consigna: A Catalunya ho volem tot en català. Quan hàgim aconseguit aquesta catalanització completa de la nostra terra, podrem dir amb raó que no som ni volem ser espanyols. I la victòria política serà molt més fàcil» («Mirant el futur VI i últim. Separatisme», *Diari de Catalunya*, 136, p. 7).

A partir de l'any 1939, abandonà la visceralitat característica del període de joventut i començà a revisar les conviccions basades més en els sentiments que en la raó. Admetia que la guerra havia suposat un vincle d'unió més que de distanciament (Grifell 1992: 34) arran de la convivència amb altres refugiats catalans i castellans al poble francès de Roissy-en-Brie. El fet d'estar units en una mateixa causa va provocar

8. María Luz Morales fou directora de *La Vanguardia* en aquest mateix període.

un replantejament d'ideals sobre la separació, fins al punt de qüestionar-se si Espanya no estava bé tal com estava. Ella advocava per «una federació europea que fos de tots els pobles d'Europa federats». No alterà mai la defensa aferrissada de la llengua. L'any 1994, l'autora explicava al seu fill, Roger Bartra, que vivia a Mèxic, l'estat de la qüestió del català, amb una descripció de plena vigència algunes dècades després:

Ara, precisament, des de fa gairebé un any, estem aguantant una intensa campanya anticatalana per part dels castellans, més que res els de dretes, naturalment, però, també n'hi ha molts d'esquerres, prenent com a motiu la Llei de Normalització Lingüística que es refereix majorment a l'ensenyament a les escoles que és en català però s'hi ensenya el castellà; fa onze anys que segueix aquest sistema i mai ningú no havia protestat fins ara, que han arribat a dir (imagina't!) que a Catalunya el castellà és perseguit. No sé si te n'havies assabentat, la premsa n'ha anat plena, però no te n'he enviat mostres perquè he pensat que això és aliè als teus interessos intel·lectuals.⁹

I reblava: «El poca-solta del Vargas Llosa, que ara és espanyol i *Académico*, també ha fet declaracions d'aquesta mena; aquí t'envio un retall perquè vegis».¹⁰

Són reflexions fetes durant l'època en què escrivia al diari *El 9 Nou* de Terrassa, col·laboracions que van ser incloses en una obra, *Reflexions de la vellesa* (2003), que va sortir a llum de manera pòstuma i posava punt final al cicle vital i artístic de l'autora amb un gènere, el periodístic, que fou el primer que cultivà.

4. IDEÒLOGA

Una actitud que la singularitzà fou la del convenciment que el triomf de la revolució i la guerra passava per l'adaptació de teories foranes, com ara el marxisme i el socialisme, a la gent i al territori, i sempre des de la pràctica. Advocava per aplicar un règim obrer que s'adequés a la societat i al territori català, exigia una sindical catalana perquè, si la revolució en un moment determinat es debilitava, era perquè no s'havien explicat les raons amb la llengua del poble. De fet, en el moment en què tothom s'havia de sindicar, els membres d'Estat Català, els periodistes del *Diari de Barcelona*, van decidir afiliar-se a la CNT. Ateses les opcions sindicals que hi havia, CNT o UGT, i davant la perspectiva d'un sindicat centralista creat a Madrid, la UGT, o el d'un de català ideològicament anticeutralista, la CNT, van decantar-se per la segona opció.

9. Carta d'Anna Murià a Roger Bartra, 1 d'abril 1994. Carpeta 7/1, Bartra, Roger. Octubre, 1982-1999.

10. *Ibidem*.

L'autora es valia de qualsevol excusa per parlar dels beneficis de la revolució en detriment d'èpoques anteriors i la gran contribució d'Estat Català en aquesta empresa. En un article del 3 de desembre de 1936 aprofità l'organització d'una tómbola per a recollir fons per als soldats per elaborar una declaració de principis. Si una tómbola abans s'associava a cercles «aristocràtics de dames que es divertien fent caritat o mesquines societats de sagristia», a la rifa que havien organitzat les dones d'Estat Català «regna el bon gust i l'estètica moderna, fruit d'esperits joves cultes», que «senten l'esperit generós de la Revolució», («La tómbola d'Estat Català», *Diari de Barcelona*, 284, p. 3) atès que servia per a recaptar diners per a l'exèrcit del poble. Segons Murià, amb el canvi de sistema desapareix un model de dona ociosa i aristocràtica que no té res a veure amb la que treballa per a la causa, que és jove, culta i lliure. Cal destacar que en la dècada dels anys vint ja hi havia hagut canvis en aquest aspecte, però a la premsa encara hi havia un rebuig força general per les sufragistes, que eren considerades el pol oposat al feminisme autèntic, el feminisme «ben entès», terme encunyat per la mateixa Murià una dècada abans i que oferia la visió personal de l'autora.¹¹

En una secció clarament propagandística, «Les obres de la Revolució», que mostrava i demostrava els beneficis de la revolució en diferents centres socials, Murià hi palesà el profund anticlericalisme, actitud que sí que havia respirat a casa de la mà del seu pare. Un anticlericalisme que s'accentuava quan feia referència a les monges, per les quals professava una animadversió gairebé atàvica. Com que la majoria dels centres que la revolució feia seus pertanyien a l'església i eren regentats per monges, aprofitava l'avinentsa per esbravar-se. En un article en què parlava de la Casa de Vells Ferrer i Guàrdia, criticava despietadament i amb ironia les *germanastres* dels pobres, i contrastava els comptes corrents milionaris de les germanes «i la vida miserosa dels vells asilats que es morien en la brutícia d'aquell casal desconexedor de la higiene» («La Casa de Vells Ferrer i Guàrdia - Germanetes dels Pobres», *Diari de Barcelona*, 38, p. 7). Cal tenir en compte que la majoria d'aquests centres depenien de la caritat, concepte totalment repudiat per la revolució: tothom havia de ser remunerat per la seva feina.

11. El feminisme d'Anna Murià no era un feminisme radical i de confrontació, ans el contrari, era un feminisme «més pròxim a la realitat quotidiana de la dona treballadora [...] a la part més humana de les dones» (Bacardí 2004: 26-27). El pensament i la manera de fer de l'autora eren fruit d'un temps i d'unes circumstàncies, i la visió de la dona va evolucionar amb ella i amb el context en què es movia. Al principi, tal com la descriu Montserrat Bacardí, «la jove Anna era partidària d'un feminisme ben entès, com assegurava [...] a "Una dona antifeminista?", és a dir, de "l'esforç d'una dona per a assolir el seu millorament i fer-se capaç de complir els seus deures amb perfecció", la qual cosa implicava [...] una posició oberta i acostumada alhora». Segons Real (2004: 38), el terme feminisme «ben entès» fou introduït amb èxit per Roser Català (pseudònim d'Anna Murià) a l'article de *La Dona Catalana* «Una dona antifeminista?» (Català (1926): Roser Català, «Una dona antifeminista?», *La Dona Catalana*, 26, p. 10).

L'objectiu principal de Murià era informar els lectors sobre l'estat de la revolució i després sobre la guerra, però va anar molt més enllà: el que aconseguí fou una anàlisi sociològica i pedagògica de la política i la societat catalanes. Des de les planes del diari fou una acèrrima defensora del fet revolucionari, però no dubtà a criticar-lo si alguna acció o actitud no es corresponia amb el que ella creia que havia de ser la del separatista revolucionari.

El 3 de novembre del 1937 començà a publicar el programa d'Estat Català, a primera pàgina en una secció amb el mateix nom, coincidint amb la celebració del I Congrés Ordinari d'aquest partit, a principis d'octubre. En aquest congrés, a part d'apaivagar les baralles internes més ostentoses i ratificar Joan Cornudella en el càrrec de president i Vicenç Borrell com a secretari general, van quedar establerts una sèrie de punts, uns estatuts, que l'autora reproduí al llarg de deu articles apareguts entre el 3 de novembre i el 12 de desembre de 1937. En va ser l'autora, juntament amb Marcel·lí Perelló, secretari del partit. És uns dels pocs documents d'aquesta època que l'autora reconeix i valora. Des del moment de l'escissió amb Esquerra Republicana, Estat Català s'havia caracteritzat per les lluites internes. Hi havia els partidaris de Joan Cornudella, «d'arrel ideològica més propera a la tradició llibertària [...] i els arrenclerats sota la figura de Vicenç Borrell, que tenien una posició més pròxima al socialisme» (Rubiralta i Casas 2003: 56).

L'autora, pertanyent al sector borrellista, explicava anys més tard (Grifell 1992: 28):

Dins el partit hi havia diverses tendències, uns volien fer una cosa més socialitzada, jo era d'aquests; a altres, només els interessava la independència de Catalunya, fos com fos i amb qui fos. I hi havia lluita entre els diferents grups. En aquells estatuts hi vam posar moltes reivindicacions socials: agafàvem coses de l'anarquisme, coses del marxisme.

Una d'aquestes «extraccions», clarament marxista però sempre adaptada al context català, es reflectia en el primer punt del programa social del partit: «Estat Català proclama l'abolició del règim burgès capitalista» («Abolició del capitalisme. El programa d'Estat Català II», *Diari de Catalunya*, 69, p. 1), tot i que respectava la menestralia, el petit comerç i la petita indústria. Malgrat semblar una contradicció, no ho és, perquè es tractava d'una adaptació de les premisses marxistes a la realitat catalana, en què hi havia uns treballadors independents, els menestrals, de qui el país no podia prescindir. Els temes de la col·lectivització o cooperació, els drets polítics dels treballadors, el seu benestar, la sindicació, la propietat, la cultura, l'educació també seran presents en els estatuts. Els articles seguien una mateixa estructura sempre: aclariments sobre la màxima de l'encapçalament, adaptació a la realitat del país i conclusió amb una

referència a l'ideari defensat amb fermesa i passió. És curiós que, tot i la importància del fet, actualment Estat Català no té constància d'aquests estatuts.

Cal destacar que, sense deixar de banda el to revolucionari, n'adoptà un de dogmàtic, allisonador, sempre prenent com a model les actuacions assenyades i intel·ligents per sobre d'aquelles que es deixaven endur per l'eufòria o els impulsos, com en el cas ja esmentat dels escrits dels primers temps. També és cert que la guerra no anava com ella volia i calia ser més realista que idealista.

5. DESENLLAÇ

La portada del dijous 9 de juny de 1938 anunciava la incorporació al front d'Antoni Andreu i Abelló, director del *Diari de Catalunya* i membre del Consell Executiu d'Estat Català; Joan Cornudella, cap de redacció del diari i exsecretari general del mateix partit; Joaquim Casamitjana, redactor de la secció de comarques, secretari de Premsa i Propaganda, membre del Consell Executiu d'Estat Català, i Joan Bertran i Déu, redactor i «un dels més fermes lluitadors del separatisme» («El director, el cap de redacció i dos redactors del *Diari de Catalunya* s'incorporen a l'exèrcit popular», *Diari de Catalunya*, 249, p. 1). L'endemà, 10 de juny, s'hi afegiren també els noms de Lluís Serra, secretari comarcal agrari, i Ricard Rossell, secretari de joventuts. Probablement va ser a partir d'aquest moment que Murià començà a fer les funcions de directora. Un text de Francesc Pujols, escriptor, filòsof i col·laborador del diari, del 6 de juliol de 1938 la confirma en aquest càrrec: «Tal com us vaig prometre us escric la carta oferta, tan cordialment acceptada i més ara que tinc la gran sort de tenir-vos per directora del nostre estimat Diari» («L'honor femení. Carta oberta a Anna Murià», *Diari de Catalunya*, 271, p. 2).

El primer dels editorials signat per A.M. va aparèixer el 12 de juny. Eren escrits breus en què imperava una màxima fàcilment atribuïble a l'autora: la lluita contra el feixisme i l'imperialisme i la plena convicció que s'aconseguirà només des de Catalunya i des del separatisme. Els missatges de suport als combatents, i sobretot als companys de partit i d'ofici, també eren una constant.

Els editorials de les darreres setmanes estaven destinats a animar i convèncer els lectors que la victòria era possible encara, actuant sempre de manera intel·ligent i pràctica, reforçant l'autoritat del Govern. Els catalanistes tenien el poder i la responsabilitat d'interpretar l'última consciència del poble en un moment històric tan delicat com el d'aquella guerra. I calia estar units, però no com alguns pretenien, perquè «Totes les veus a l'una ja ens agraden, però preferim tots els punys closos a l'una [...] Unim-

nos, doncs, catalans, no pas amb les mans enllaçades fent sardana», com proclama el catalanisme de la Lliga, «sinó amb els colzes junts i en formació» («Unitat d'acció, no de cançons», *Diari de Catalunya*, 288, p. 1), com defensava el d'Estat Català.

En els últims escrits l'abrandament inicial va donar pas a un discurs molt més analític i teòric, més crític amb el passat. Era el moment de revisar, amb la perspectiva del temps i dels fets, qüestions com el capitalisme, la socialització, el cooperativisme, però de manera més racional i pràctica. Descentralitzà el discurs i Europa va acaparar el seu interès, malgrat que l'esperança en l'acció de les potències europees antifeixistes cada vegada li semblava més hipotètica i llunyana, si més no quant a la realitat i la integritat catalana.

El 19 de gener de 1939 va escriure l'últim article en un *Diari de Catalunya* de només una pàgina. «Fe a ultrança» (*Diari de Catalunya*, 414, p. 1) representava el testimoni de la seva convicció en la victòria final i una crida a la resistència i a la ferma del poble. L'encapçalament de l'article en destacava un fragment que contenia la síntesi del text: «Voluntat rígida, flexibilitat d'estratègia, sacrifici, treball. Al final la victòria ha d'ésser nostra». En dies precedents, ja hi havien escrit altres membres del consell executiu d'Estat Català com Vicenç Borrell i Marcel·lí Perelló. L'endemà, s'acomiadarien Pere Llussà i Reis Bertral. El dia 21 de gener el *Diari de Catalunya* va tancar les portes, i de retop, es va cloure una pàgina de la història del nostre país i una etapa de l'autora que, malgrat que sembli increïble, no reprendria fins molt temps després i amb una postura ben diferent.

6. L'ESTIL

Murià demostrà un gran domini de la llengua en els seus articles. Nogensmenys, formava part d'un conjunt d'escriptors convençuts que la identitat nacional es basava sobretot en el fet lingüístic, i així ho transmeté en la majoria dels articles, tant literaris com polítics. Cèsar-August Jordana, president de l'Agrupació d'Escriptors Catalans, descriu el que molts intel·lectuals del moment, com Murià, pensaven: «El català no és tan sols el nostre instrument de treball, sinó la carn mateixa del nostre esperit, la matèria on prenen forma les nostres idees. En lluitar contra el feixisme, no sols ho fem per la llibertat d'expressar-nos dignament, sinó per la possibilitat d'expressar-nos» (Jordana (1936) «L'escriptor davant del feixisme», *Diari de Barcelona*, 218, p. 7).

L'estudi de llengües des de ben joveneta, i sobretot el domini del francès, va consolidar una base que, com ja apuntàvem anteriorment, va perfeccionar al diari *La Nau*, de la mà d'Enric Palau, el cap de redacció. L'escriptura del dia a dia va permetre

que Murià trobés el seu registre. Volia arribar al poble i sabia que ho havia de fer mitjançant un llenguatge entenedor i funcional. Se sentia còmoda escrivint els articles en una llengua clara, directa i normativa. Descrivia la realitat mitjançant un codi depurat i fluid, gens arcaïtzant. Un model que coincidia amb les principals publicacions, com *La Publicitat*, *Mirador*, *Meridià*... No dubtava a explotar la facilitat de paraula per deixar en evidència els oponents, tant de la ploma com polítics, a través dels articles fent gala d'una sagacitat i una destresa pròpies dels articulistes més experimentats. S'adequava a qualsevol context, mostrava la part més cínica quan es qüestionaven alguns dels seus raonaments «l'article anava adreçat "als sindicalistes intel·ligents" i aquest autor de la nota no ho deu ésser, puix que interpreta tan malament les meves paraules» («Un avís als sindicalistes intel·ligents», *Diari de Barcelona*, 164, p. 4). Tot el relacionat amb la religió feia emergir, com ja s'ha citat anteriorment, l'Anna Murià més corrosiva i enginyosa alhora; el tema l'exasperava i s'hi recreava, «ens esgarrifem de pensar com aquelles monges podien fer viure els asilats i viure elles mateixes enmig de tanta brutícia. És que ho feien per penitència?» («La Casa de Vells Ferrer i Guàrdia - Germanetes dels Pobres», *Diari de Barcelona*, 38, p. 7).

Quan es tractava de parlar dels beneficis de la revolució, però, la llengua era una deu de dolçor, i el degoteig de diminutius, continu: «Hem conversat amb les ceguetes. I els hem comentat si estaven contentes amb la nova delegada. —Ah! Hem tornat de mort a vida! És molt amable, molt bona la senyoreta Agnès!» («El Casal de Cegues Pi i Margall», *Diari de Barcelona*, 69, pp. 7-8). Durant el primer període de la revolució proliferava el to propagandístic com ara «Ens rep el cap de Serveis, company Barjau» («Casa d'Assistència President Macià», *Diari de Barcelona*, 287, p. 5); en canvi, més endavant, quan la revolució es trobava en un atzucac, ella mateixa era la primera d'entonar un *mea culpa* i analitzar els perquè del fracàs: «La primera cosa que cal fer, per tant, és revisar tots els organismes de la vida social, corregir defectes, depurar, reorganitzar, perfeccionar. Que les formes d'implantació recent representin un millorament efectiu en l'ordre moral i en el material» («Mirant al futur I. Segona fase de la revolució», *Diari de Barcelona*, 124, pp. 7-8). I si es donava el cas, es permetia unes pinzellades de lirisme referint-se a la Universitat de Cervera: «Trobo el claustre verd de primavera entre els murs ennegrits pel pas de tants hiverns, per l'atenció a tants discursos espessos i pesants de saviesa, per la contemplació de tants mantells foscos i tants fronts arrugats» («Camí d'Aragó: un repòs», *Diari de Barcelona*, 115, p. 7). I sempre en un català clar i elegant.

Anna Murià va formar part d'un grup d'autors que combinaven literatura i periodisme i defensaven una llengua «amb postulats estilístics renovadors, basats en

el realisme i l'agilitat expressiva» (Dòria 2010: 96.). El periodisme va facilitar una llengua apta per a descriure la realitat. Una realitat que l'autora reproduirà amb passió.

7. A TALL DE CONCLUSIÓ

Anna Murià es va convertir a través dels articles al *Diari de Barcelona* i al *Diari de Catalunya* en ideòloga d'Estat Català i juntament amb Marcel·lí Perelló, secretari del partit, fou l'autora dels estatuts d'aquesta formació política. Amb l'elaboració d'aquests escrits va aconseguir donar un sentit més social a un partit sustentat fins aleshores en un pilar únic i indissoluble, el separatisme, i imposar-se a la facció més extremista contra la qual havia lluitat des que militava a les JEREC. Es tracta d'un dels pocs documents d'aquesta època que reconeixia i valorava. Murià era una autora realista. Intentava filtrar tot el que passava, sentia i pensava a través de la realitat. Era conscient que plantejar uns estatuts en què es defensés la unificació salarial, la cobertura de les necessitats dels treballadors, l'obligatorietat i gratuïtat de l'ensenyament durant tota la vida acadèmica, entre d'altres, seria ideal, però resultava irreal. Per tant, els confegí des de l'objectivitat dels fets i les situacions. I sempre en clau catalana.

Els articles, que informaven sobre l'estat de la qüestió de la revolució, primer, i de la guerra, després, conformen un important testimoni de la política i de la societat catalanes del moment. Estava segura que calia aplicar i adaptar al país aquelles teories que havien reeixit a Europa, com ara el marxisme i el socialisme. Un dels trets més singulars dels escrits d'Anna Murià era que sempre pensava en el territori i el tarannà de la seva gent a l'hora d'adaptar-hi qualsevol idea. Aquesta manera de fer, que tant benefici li aportà en el món del periodisme, va ser un dels factors, segons Sam Abrams, que provocaren que la literatura de preguerra de Murià tendís a l'artificialitat.

Va ser en la primera dona que dirigí un diari en català (María Luz Morales ho fou de *La Vanguardia*, en castellà, també en temps de guerra) i, en el transcurs d'aquest període al capdavant del *Diari de Catalunya*, va seguir un únic axioma: el triomf només seria possible si es lluitava contra el feixisme i l'imperialisme des del catalanisme i el separatisme. L'estratègia era simple: actuar amb seny i intel·ligència i educar el poble. El component utòpic fou present en tot el període, sobretot als inicis. Dominava la llengua i els diferents registres. La seva ploma destil·lava un català àgil, desinhibit, depurat, pragmàtic i normatiu, representatiu de molts dels autors coetanis que combinaven periodisme i literatura.

Als noranta anys va escriure unes meditacions sobre la senectut que van sortir a llum de manera pòstuma. Els curadors hi van incloure les col·laboracions al diari

El 9 Nou ja en l'etapa de vellesa, bo i posant punt final al cicle vital i artístic de l'autora amb un gènere, el periodístic, que fou el primer que cultivà. Tot i que se n'ha destacat molt la faceta narrativa i traductora, hem pogut comprovar que fou una de les veus amb més projecció i solvència als mitjans de comunicació durant el període de la revolució i la guerra.

MIA GÜELL DEVESA
Universitat de Vic
mia.guell@uvic.cat
ORCID 0000-0002-1436-9445

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ABRAMS, S. (1994) «La visió literària», *El 9 Nou*, 22 (abril), p. 4.
- ADELL, F. (1937) «A Catalunya ho volem tot en català», *Llibertat*, 197, p. 5.
- AULET, J. (1998) «Entre l'exili i el retorn», *Serra d'Or*, 467 (novembre), p. 43-47.
- BACARDÍ, M. (2004) *Anna Murià. El vici d'escriure*, Barcelona, Pòrtic.
- (2004) «Una dona amb molts braços», *Serra d'Or*, 531 (març), p. 17-19.
- (2012) *Àlbum Anna Murià*, Barcelona, PEN Català.
- CAMPILLO, M. (1994) *Escriptors catalans i compromís antifeixista*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CORRETGER, M. (1995) *Alfons Maseras. Intel·lectual d'acció i literat*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- DÒRIA, S. (2010) «La via fèrtil del periodisme cultural català», *Cultura*, 5 (gener), p. 96.
- ESPINET, F. (1994) «La recepció de la ràdio a Catalunya des dels seus inicis fins a la guerra civil, segons els egodocuments», *Anàlisi. Quaderns de Comunicació i Cultura*, 16, p.10.
- FIGUERES, J. M. (1994) *12 periodistes dels anys trenta*, Barcelona, Diputació de Barcelona / Col·legi de Periodistes, pp. 21-30.
- GRIFELL, Q. (1992) *Anna Murià. Àlbum de records*, Argentona, L'Aixernador.
- JORDANA, C. A. (1934) «Excursions literàries. Joana Mas», *L'Opinió*, 11, p. 8.
- MURIÀ, A. (1933) *Joana Mas*, Barcelona, Catalònia.
- (1986) *Aquest serà el principi*, Barcelona, La Sal, 1986, p. 35.
- (2003) *Reflexions de la vellesa*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2005) *La peixera*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 23-24.

- NUALART, E., E. TRIUS & M. XICOTA (1987) «La Dona Catalana: una proposta de literatura popular», *Els Marges*, 37, p. 103-110.
- PIQUÉ I PADRÓ, J. (1998) *La crisi de la reeguarda: revolució i guerra civil a Tarragona (1936-1939)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- REAL, N. (1998) *El Club Femení i d'Esports de Barcelona, plataforma d'acció cultural*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, p. 66.
- (2004) «Dones i literatura en els anys trenta: la narrativa de les escriptores catalanes fins a la guerra civil», tesi doctoral dirigida per Jordi Castellanos i Vila, Departament de Filologia Catalana / Universitat Autònoma de Barcelona.
- (2005) «Les narradores catalanes del segle xx: una narrativa per a un nou segle», *Nadala 2005. Escripores: De Catalarina Albert als nostres dies*, Barcelona, Fundació Carulla, p. 69-82.
- (2006) *Dona i literatura a la Catalunya de preguerra*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RUBIRALTA i CASAS, F. (2003) *Joan Cornudella i Barberà (1904-1985) Biografia política*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

BIBLIOGRAFIA REFERENCIADA

- CRUELLS, M. (1937) «Un conte d'Anna Murià», *Diari de Barcelona*, 7 (8 gener), p. 1.
- JORDANA (1936) «L'escriptor davant del feixisme», *Diari de Barcelona*, 218 (16 setembre), p. 7.
- MURIÀ, A. (1936) «La tómbola d'Estat Català», *Diari de Barcelona*, 284 (3 desembre), p. 3. [Hi ha un error d'edició: a l'original consta com a 3 de novembre, però surt en el número de desembre.]
- «Casa d'Assistència President Macià», *Diari de Barcelona*, 287 (6 desembre), p. 5.
- MURIÀ, A. (1937) «La Casa de Vells Ferrer i Guàrdia - Germanetes dels Pobres», *Diari de Barcelona*, 38 (13 febrer), p. 7.
- «El Casal de Cegues Pi i Margall», *Diari de Barcelona*, 69 (21 març), p. 7-8.
- «Camí d'Aragó: un repòs», *Diari de Barcelona*, 115 (16 maig), p. 7.
- «Mirant al futur I. Segona fase de la revolució», *Diari de Barcelona*, 124 (27 maig), p. 7-8.
- «Mirant el futur VI i últim. Separatisme», *Diari de Barcelona*, 136 (10 juny), p. 7.
- «Un avís als sindicalistes intel·ligents», *Diari de Barcelona*, 164 (13 juliol), p. 4.
- «Salutació» / «Magnífica aportació a la nostra literatura», *Diari de Catalunya*, 1 (15 agost), p. 2.

- «Abolició del capitalisme. El programa d'Estat Català II», *Diari de Catalunya*, 69 (5 novembre), p. 1.
- «Drets polítics només als treballadors. El programa d'Estat Català IV», *Diari de Catalunya*, 75 (12 novembre), p. 4.
- «Treballar més i millor. El programa d'Estat Català V», *Diari de Catalunya*, 79 (17 novembre), p.4.
- «Sindicació obligatòria. El programa d'Estat Català VI», *Diari de Catalunya*, 83 (21 novembre), p. 4.
- (1938) «Aniversari», *Diari de Catalunya*, 303 (16 agost), p. 3.
- «El director, el cap de redacció i dos redactors del Diari de Catalunya s'incorporen a l'exèrcit popular», *Diari de Catalunya*, 249 (9 juny), p. 1.
- «Unitat d'acció, no de cançons», *Diari de Catalunya*, 288 (27 juliol), p. 1.
- «La vida literària a Catalunya», *Diari de Catalunya*, 312, p. 2.
- (1939) «Fe a ultrança», *Diari de Catalunya*, 414 (19 gener), p. 1.